

r. 1935. Zemská a okresní zastupitelstva, výbory a komise zůstávají v činnosti až do ustavení nových zastupitelstev.

Skončili jsme r. 1934 v celku v dobrém. Budeme-li se ohlížeti po cizině, můžeme býti spokojeni s tím, jak demokracie československá hospodařila. Je řada úkolů, které nás čekají na počátku ledna 1935. Zemědělské strany přicházejí s požadavkem oddlužení zemědělců. Socialistické strany přicházejí — m. j. — s požadavkem 40hod. pracovního týdne. Bude potřeba projednat otázku sanace samosprávy. A řadu jiných otázek. Budeme se čím dále tím více dostávat do prostředí volebního. Stanovisko jednotlivých politických stran bude stále více určováno ohledy na volební hesla. Ale možno doufati, že i v r. 1935 československá demokracie najde tolik poctivých obhájců, jako v roce 1934.

Poslední ministerská rada v roce 1934 projednala řadu důležitých opatření. Tak odklad exekucí proti dělníkům a rolníkům, prodloužení moratoria pro zvláště postižené kraje, kontingenci umělých tuků, výpomoc nezaměstnaným na vánoce, ošacovací akce pro mládež, prodloužení stravovací akce, zahájení činnosti exportního ústavu atd. Zásadní význam má rozhodnutí ministerské rady o zmírnění srážek z platů státních zaměstnanců. Vládní nařízení o platových srážkách z roku 1933 se prodlužuje i do konce roku 1935, ale od 1. dubna 1935 budou tyto srážky zmírňovány a sice nejprve o 30 procent. Význam tohoto opatření nelze hledati jen v tom, kolik který státní zaměstnanec dostane 1. dubna 1935 přidáno. Pro jednotlivce finanční efekt jest velmi malý, přes to, že souhrn opatření pro státní zaměstnance usnesený poslední ministerskou radou přinese státní pokladně zatížení 100 mil. Kč. Význam tohoto opatření jest v tom, že snižování platů státních zaměstnanců se zastavuje a že se počíná, byť pomalu a málo lepšíti situace státních zaměstnanců. Snaží-li se tisk „národního sjednocení“ znevážit význam tohoto malého zvýšení platů státních zaměstnanců, pak nutno ukázati na to, že to byl svého času dr. Preis, který navrhoval velmi pronikavou redukci platů státních zaměstnanců a že to byla národní demokracie, která pro snižování platů státních zaměstnanců vždy hlasovala. Při usnesení ministerské rady nešlo však jen o maličké snížení srážek. Byla upravena i otázka dvojic manželských, zaměstnaných ve státní správě, jejichž srážky byly sníženy. Provedeno také zlepšení vládního nařízení o aspirantech hlavně potud, že aspirantská doba bude zkrácena. Hned po novém roce bude do úřadů přijato více aspirantů.

Na sklonku prosince bylo vzpomenu stého výročí zrození písně „Kde domov můj?“, která po dlouhých letech, v nichž byla písní buditelskou, stala se součástí státní hymny československé republiky. Stejně vzpomenu bylo toho, že uplynulo již dvacet let ode dne, kdy prof. Masaryk odjížděl do ciziny vstříc neznámému osudu, aby se vrátil jako prezident samostatné republiky. Posléze pak bylo vzpomenu prvého výročí smrti Antonína Švehly.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Rada Společnosti národů: jihoslovenská stížnost na Maďarsko, dohoda o Sársku. — Pokusy Německa o návrat. — Nová fase otázky východního paktu. — Francouzsko-italské sbližování. — Skončení londýnských námořních porad a japonská výpověď. — Exotické konflikty.

Podzimní schůze Rady Společnosti národů byla svolána původně na 21. listopad, sešla se však až 5. prosince, aby poskytla času jednání římského o vý-

boru Aloisiho, který měl předložit konkrétní návrh na řešení otázek, souvisejících se sárským plebiscitem. Mezitím ovládla však hlavní pozornost Evropy stížnost, podaná jihoslovenskou vládou na Maďarsko, pro spoluvinu na přípravách marseilleského atentátu. Vláda jihoslovenská zachovala, jak známo, příkladný klid po osudné tragedii, v níž ztratila svého krále. Zachovala i potom naprostou zdrželivost a vyslovila se jen zcela obecně, spolu s vládami malodohodovými a balkánskými pro bezohledné vyšetření předpokladů, za nichž k atentátu došlo, pro povolání viníků k odpovědnosti a provedení mezinárodních opatření takového rázu, aby se podobné útoky příště opakovati nemohly. Vyšetřování, provedené orgány francouzskými a jihoslovenskými, k němuž přispělo snačně i Bulharsko, přivedlo však na světlo úžasné doklady o řádění teroristické emigrace, která byla po dlouhou dobu trpěna a přímo podporována na půdě maďarské. Vláda jihoslovenská věděla, že v Maďarsku zdržují se jihoslovanští emigranti ve zvláštních táborech poblíž hranice, a podnikají odtud útoky proti osobnostem i proti majetku státu jihoslovenského. Několikrát upozorňovala v Pešti prostřednictvím svého vyslance na tyto zjevy a uváděla přímo adresy známých teroristů. Bylo to však marné, až došlo k oné události z 9. října při návštěvě krále Alexandra ve Francii, jež otřásla svědomím celého světa. Vláda jihoslovenská měla za těch okolností všechny důvody žádati s rozhořčením a důrazem od Maďarska dosti učinění. Použila-li k tomu legální cesty stížnosti ke Společnosti národů, osvědčila tím v případě zvláště choulostivém svou dobrou vůli a své pochopení a ocenění moderních metod urovnávání sporů. Společnost národů měla ovšem pak tím větší odpovědnost vůči státu, který u ní hledal své právo, i vůči své vlastní budoucnosti a všem státům, které na ni spoléhají. Proto také, ačkoli nebylo tajno, že tak zv. vysoké politice nepřichází jihoslovenská stížnost právě vhod, chopila se Ženeva jednání s veškerou vážností, kterou věc zasluhovala, a položila ji hned na pořad nejbližší schůze. — Vláda jihoslovenská podala obsáhlé memorandum s tak zdrcující dokumentací o vině Maďarska, že nebylo lze se jí vymknouti. Vláda maďarská učinila jen několik neobratných pokusů v obvyklém slohu, ne ospravedlniti se vyvrácením přednesených důkazů, ale shrnouti vinu na jiné a paralyzovat dojem jihoslovenského obvinění protiobviněními, ale jen naprosto slovními, nikterak nedoloženými. Jednání před Společností národů nemůže ovšem míti formálně ráz soudního procesu, nýbrž musí zůstat vždycky politické, to jest závislé na přízni či nepřízni těch kterých určujících mocností. Výsledek nemůže nikdy býti jiný, než který udává výslednice příslušným způsobem seřazených sil. V konkrétním případě šlo o to, jaké podpory se dostane sporným stranám jednak se strany velmocí, jim blízkých, jednak od veřejného mínění, jemuž podléhají tak zv. neutrálové a mezi nimi na prvním místě velmoc britská. Ukázalo se, že po některém váhání rozhodla se Itálie nehnat svoji podporu Maďarska do krajnosti a naopak poradit svému chráněnci, aby se podřídil nezbytnému. Valnou část zásluhy měla na tom však právě pevnost a průbojnost fronty přátel Jugoslaviie, která se od počátku spontánně vytvořila a do poslední chvíle neochvějně vytrvala. Celá Malá dohoda vystupovala zde opět jednou jako sevřený celek, ale nadto ještě ukázala se tu intimní spojitost s ostatními státy tak zv. dohody balkánské, a velmoc francouzská nasadila ihned veškeren svůj vliv v zájmu věci a nenechala vzniknout po té stránce nejmenší pochyby. Anglie hleděla sice s počátku zaujmout obvyklé stanovisko arbitrážní, ale její bystrý zástupce lord

Eden pochopil záhy, že zde není pro nějaké prostředkování místa, poněvaž vina Maďarska je evidentní. Mohlo jít nanejvýš o to, aby se národní cti a státního prestyže maďarského šetřilo a umožnilo tak vládě v Pešti připojiti se k jednomyslnému usnesení, jehož v této věci, řešené podle čl. 11. Úmluvy, bylo zapotřebí. Přijatá resoluce vyjadřuje tudíž k plnému uspokojení Jugoslavia a Malé dohody zřetelné prohlášení viny Maďarska na umožnění příprav osudného atentátu a přímou výzvu k vládě, aby viníky vypátrala a potrestala a také, aby o provedeném vyšetřování a jeho výsledcích v Ženevě referovala. S ohledem na svrchovanost států, ve Společnosti národů zastoupených, je vyloučeno jakékoli usnesení přísnější nad toto. Při tom Malá dohoda dala zřetelně najevo, právě když spor před Radou Společnosti národů vrcholil, že nemá žádného zájmu na nějakém ponížení Maďarska, že není vedena nepřátelstvím k němu, nýbrž naopak, že chce docíliti vyjasnění o vzájemném poměru a odřeknutí všem metodám podvratným a násilným a navázání nového, lepšího styku mezi státy středoevropskými vůbec. V tomto smyslu vyznělo tedy ženevské usnesení pro všechny strany uspokojivě, neporušilo žádné z dobrých možností evropských a naopak vytvořilo nové v Podunají, jež pěstovati je nyní úkolem místním, to jest ovšem v prvé řadě maďarským. Podle toho, jak vláda pešťská provede slíbené vyšetřování a podle toho, jak dokáže svou upřímnou snahu po odvratu od negativistického revisionismu k pozitivní práci obnovné v Podunají, bude možno již v nejbližší době odhadnouti vyhlídky politické a hospodářské budoucnosti v naší oblasti.

V tomtéž zasedání ženevské Rady došlo ještě před vyřízením jihoslovanské stížnosti ku schválení dohody sárské, sjednané pod italskými auspiciemi již v přípravném výboru tří, zasedajícím po celý listopad v Římě. Thema prací výboru tří bylo určeno známým memorandem Barthouovým, podaným v létě, v němž byly rozvíjeny všechny možnosti sárského plebiscitu a všechny důsledky, z nich plynoucí. Barthou výslovně trval na tom, že se nevzdává žádné z nich, tedy ani přihlášení se Sárska k Francii. Hlavní tendence memoranda Barthouova mířila však k tomu, usnadniti sárskému obyvatelstvu, které je, jak známo a uznáváno, téměř výhradně německé národnosti, jeho prohlášení pro tak zv. status quo a tudíž proti Německu. Ovládnutí říše hitlerismem, a bezohledné vytlačení nebo zlomení všech ostatních tendencí a stran, poskytlo příležitost pro svedení takového zápasu, neboť do Sárska, jako do území neutrálního, uchýlilo se mnoho německé emigrace, a strany, v říši potlačené, mohou zde uplatniti svůj odpor proti vládnoucímu režimu. Aby se tak však mohlo státi bez újmy myšlenky nacionální, která je přirozeně živá ve všech hraničářích, bez ohledu na jinou stranickou nebo zájmovou příslušnost, bylo by nezbytné, aby místní obyvatelstvo při hlasování nebylo postaveno před nutnost volby mezi vlastní a stranictvím, to jest konkrétně, aby mu byla ponechána vyhlídka na pozdější nové hlasování, a by nebylo ještě stavěno před rozhodnutí definitivní. V tomto směru chtěla Barthouova politika vymoci u Společnosti národů závazné prohlášení, že status quo neznamena pouhé prodloužení a petrifikování toho provisoria, které nyní patnáct let pro Sársko bylo stanoveno, nýbrž že bude tu jednak vybudována úplně autonomní demokracie se zajištěnou prosperitou po boku Francie, jednak že tu bude vždycky možnost revise, to jest případného „Anschlusu“ na Německo, bude-li si to přát. Po smrti Barthouově ukázalo však povolání Lavala, osobnosti veskrze realistické a nanejvýš opatrné, že Francie nemíní hnáti plebiscitní boj proti Ně-

mecku na ostří nože, a když potom národní vláda Doumergueova 8 listopadu odstoupila a přišel kabinet Flandinův, bylo zřejmo, že zavládl v Paříži docela nový vítr. Tak se stalo, že římské jednání sárského výboru, zprvu Němci sabotované, počalo se slibně rozvíjeti a ku konci měsíce přineslo výsledky, které pak Společnost národů mohla jen jednomyslně potvrditi a doplnit dalším významným usnesením, že po dobu plebiscitu bude policii vykonávati zde mezinárodní vojenský sbor, postavený do služeb vládní komise Společnosti národů. Dohoda o Sársku má formálně ráz pouhého dorozumění o jedné eventualitě, výsledku Německu příznivého, ale ten fakt, že právě jen pro tento výsledek se přesná dohoda učinila, a že zejména není výhrad stran druhého plebiscitu, má význam prejudiciální a ukazuje při nejmenším, že Francie opravdu nemá zájmu na jakémkoli ovlivňování sárského hlasování. Německo je podle smlouvy povinno vykoupiti zpět doly, po válce Francii postoupené, a v Římě dosáhlo se shody o obnosu, kterým Německo nabude zpět všech svých majetkových práv. Jde o 900 mil. marek, jež budou hotově Francii zaplaceny, a o povolení dalšího dolování po pět let v uhelných šlojích, přesahujících z území lotrinského na sárské. Mezinárodní policejní sbor, složený z Angličanů, Italů, Švédů a Holanďanů (celkem asi 3.500 mužů), přibyl do Sárska již ve dnech předvánočních.

Ženevské výsledky ukázaly již na změněnou atmosféru v Evropě. Nebyly by pochopitelné bez určitých předpokladů a samy zas naznačují dalekosáhlejší očekávané výsledky. V Evropě se opravdu ke konci roku něco změnilo, zejména rozhodnutím hitlerovského Německa opatřit si za každou cenu jistou lhůtu oddechu. Hitler spoléhal zprvu, že se mu podaří rozbít Společnost národů i spojeneckou frontu a nabýt dostatečné volnosti rozpjetí pro své lokty z vlastní síly. Úspěch s Polskem zůstal však ojedinelý, a zejména Anglie odolala všem jeho svodům a zůstala věrna Společnosti národů. Také těžké odcizení Itálie v důsledku rakouského puče, přispělo k izolaci Německa, takže již ke konci roku se ukázala nezbytnost hledati cestu k širšímu vyrovnání. Německo přálo by si účastnit se znovu mezinárodních porad, v nichž bez něho může se mnoho ujednat proti němu, nemůže tak ale bez újmy svého prestyže učiniti, než za předpokladu oné rovnosti, kterou vždy požadovalo a jejíž konkrétní výraz vidí především v rovnosti zbrojení. Na druhé straně jsou obavy z divokého zbrojení německého a z nekontrolovatelnosti jeho úmyslů, když stojí trvale stranou. Proto vytvářejí se na všech stranách příznivé podmínky pro obnovu kontaktu, který se prozatím navazuje jen neoficiálně vysláním osobních důvěrníků vůdcových do hlavních měst západních velmocí. Při tom pracuje Německo i propagačně prostřednictvím tak zv. organizací frontových bojovníků, kterážto akce nalézají ve Francii značného ohlasu. Zahájení jednání oficiálního očekává se právě teprve po výsledku sárského plebiscitu, tolik je však už jisto, že má dojíti k novému pokusu o obecnou dohodu o snížení a omezení zbrojení, která by ovšem zahrnovala v jisté formě i tu výzbroj, kterou si Německo opatřilo ilegálně. Anglický zástupce ministerského předsedy Baldwin mluvil o těchto věcech v dolní sněmovně po interpelaci Churchillově a naznačil, že nové německé vyzbrojení je faktem, s nímž nelze pohnouti, jde jen o to, aby se pro budoucnost další nekontrolované zbrojení zastavilo a zjednaly podmínky všeobecné úpravy a celkového uklidnění. Laval nevyslovil se ve své veliké řeči proti tomuto pokusu, ač prohlásil zároveň se vším důrazem, že ne-

jde o to, aby se Francie trpně sklonila před faktem německého znovuvyzbrojení. V této souvislosti se oznamuje, že Hitler hodlá si zjednatí důvěru Francie vymýcením urážlivých a nenávislných míst proti Francii ze své knihy „Mein Kampf“, při čemž má býti dáno oficiální vysvětlení, že kniha byla psána ještě mladým autorem pod bezprostředním vlivem dobových okolností (obsazení Poruří), že však od té doby mohl se odpovědný kancléř a vůdce říše přesvědčit o dobrých úmyslech Francie vůči Německu, čímž i jeho závěry se mění.

Za svého pobytu v Ženevě podepsal Laval i zvláštní protokol s Litvínovem, kterým se Francie i sovětské Rusko zavazují, že před skončením jednání o východní pakt nevstoupí do žádné zvláštní dohody, která by výsledku zahájené společné akce mohla býti na závalu. Smysl této dohody je jasný. Vychází z iniciativy sovětské, kde chovaly se určité obavy, aby se nezdařily pokusy německé nebo polské, směřující k zatažení Francie do užší dohody dvoj- či trojstranné, která by byla sjednána na útraty ruské, Německo zaručovalo by Francii pokoj za získání volných rukou na východě. Je jasno, že Francie na takovouto politiku, která by odporovala celé její tradici i nejlépe pochopenému vlastnímu zájmu, přistoupiti nemůže. Na druhé straně je ovšem také v zájmu, zejména tak zv. malých národů, aby Francie zůstala věrna dosavadní linii kolektivních smluv, zajišťujících status quo a trvání míru, takže nepřekvapuje, jestli i československý ministr zahraničních věcí dr. Beneš se přihlásil k franko-ruskému ženevskému protokolu. — O Lavalovi se zprvu prohlašovalo, jak nyní je patrné neprávem, že nemíní sledovati kurs Barthouův a že zejména je nepřívznivý jednání se sověty. Leckde očekávalo se od něho, že upustí vůbec od dosavadní orientace a tudíž i od plánu východního paktu. Laval zůstává však věrný zásadní linii, třeba přináší do jednání poněkud jiné metody. To ukázal také odpovědí Polsku, v níž podržel myšlenku východního paktu, třebaže vyšel polským námitkám, pokud měly věcné opodstatnění, dalekosáhlým způsobem vstříc. I zde Československo do značné míry usnadňuje posici Francie. Ministr Beneš zmocnil Lavalu, aby propustil Polsko při event. vstupu do východního paktu ze závazku zabezpečení československé hranice. Přesto rozhodnutí Polska pro východní pakt zůstává závislé na celkovém směru evropské politiky, který stane se zřetelným teprve po sárském plebiscitu. Proto neočekává se také dříve v těchto věcech nic podstatného. — S jednáním o východní pakt souvisí i vytvoření baltické dohody mezi Litvou, Lotyšskem a Estonskem, k němuž formálně došlo 2. prosince na konferenci v Tallinnu. Dohoda je sjednána zcela po vzoru dohody Malé a Balkánské, a má též obranný účel v nastalé nejistotě a nezapíraném německém tlaku na východ.

Otázka sblížení Francie s Itálií učinila značné pokroky od vyřízení ženevských afér, poněvadž zde se prakticky při spolupráci v choulostivých věcech nejlépe ukázala dobrá vůle obou stran. Přesto ke slibované návštěvě Lavalově v Římě do konce roku nedošlo, zejména z toho důvodu, že francouzský ministr zahraničních věcí chce ji učiniti už jen závěrečnou manifestací úplně hotové, konkrétní dohody a tuto dohodu představuje si zase jako naprosto přesnou a trvalou. Francie je ochotna poskytnouti Itálii dalekosáhlé uspokojení v jejích koloniálních nárocích, žádá však, aby se Itálie za to do značné míry přizpůsobila její linii evropské politiky, a aby jí vyhověla zejména novou orientací své politiky střeoevropské. Itálie vystupovala v této oblasti dosud jako činitel vyloženě rozkladný, svou podporou maďarského reví-

sionismu, mohla se však zkušenostmi posledního roku přesvědčit, že to vede k důsledkům přímo katastrofálním a naprosto ne příznivým samotnému zájmu Itálie. Rozháraná střední Evropa musí se jevit lákavou a snadnou kořistí německého tlaku, a divoké kousky maďarské a jiné irredenty přivádějí Evropu na pokraj propasti. Mussolini dal najevo příliš realismu a správného pochopení, než aby mohl sledovati bezohledně takovéto záhubné cesty. Tím byl dán zásadní podklad franko-italské dohody, a jde jen o konkrétní formulace paktu zajišťujícího Rakousko a paktu rozvíjejícího pokojnou středoevropskou spolupráci na podkladě známých římských protokolů. Francie trvá na paralelní dohodě Itálie s Malou dohodou a jde tudíž zároveň o dosažení také jistého sblížení mezi Maďarskem a jeho sousedy. I v tomto směru byly vykonány v poslední době značné pokroky. Změna vlády v Jugoslavii, kde kabinet Uzunovičův nahrazen novou koncepcí pod vedením ministra zahraničních věcí Jevtiče, poskytuje se své strany příznivé předpoklady takové přímé dohody jak s Itálií, tak s Maďarskem. Diplomacie francouzsko-malodohodová přála by si ovšem, aby nová pozitivní orientace Mussoliniho byla vyjádřena co možno zřetelně nějakým aktem uznání jednoty jugoslávské i jednoty malodohodové. V tomto směru není právě jednání ještě zakončeno, tolik je však již jisto, že všechny státy malodohodové budou nyní připuštěny k paktu, zajišťujícímu Rakousko, což původně Itálie popírala.

Na samém konci roku ohlásilo Japonsko formálně svou výpověď washingtonské námořní úmluvy, kterou poměr jeho loďstva k americkému a anglickému byl uváděn do inferiority. Rozhodnutí samo bylo známo už od počátku zahájení předběžných hovorů, připravujících námořní konferenci tohoto roku v Londýně, a šlo jen o to, najít společnou půdu pro nějakou novou smlouvu, která by zabránila rozpoutání námořních závodů ve zbrojení mezi předními oceánskými mocnostmi. Výsledek zůstal však, aspoň prozatím, naprosto negativní. Japonci nechtějí se spokojiti s ničím menším, nežli je úplná parita, při čemž přejí si však udržení loďstev na co možno nejnížší úrovni. Tím získávají výhodu morální i materiální. Nejsou pro malé zbrojení z důvodů ideálních, nýbrž proto, že jsou si dobře vědomi své neschopnosti vydržet natrvalo tempo velkého námořního zbrojení, ale vědí dobře také, že ani americká veřejnost, a tím méně anglická, není pro závody ve zbrojení, a že tedy se svým požadavkem mohou nakonec prorazit. Vlastním zájmem Japonců je ovšem zajištění naprosto ovládajícího postavení na dalekém východě, které by umožnilo nerušené pokračování v politice, jež se projevila zřízením státu Mandžukuo a nátlakem na Čínu i sovětské Rusko. Právě proto je však dohoda anglosaských mocností s Japonskem tak těžká a perspektiva neutěšená.

Jistou komplikaci do jednání o dohodu italsko-francouzskou zanesl koloniální konflikt mezi Itálií a Habeší, k němuž došlo koncem listopadu srážkou v pohraničí somálském. Habeš stěžovala si u Společnosti národů na pronikání Italů na své území, zatím co naopak se strany italské se mluví o přepadení italských posic. Jisto je, že Itálie cílevědomě sleduje plán proniknutí Habeše, buď po dobrém nebo po zlém, a proměnění tohoto samostatného domorodého státu v jakési italské Maroko. Jestli Habeš použije důrazně svých práv, založených v jejím členství ve Společnosti národů, může z toho vzejít nové, velmi svízelné jednání v Ženevě.

Boje o pralesy a bažiny Gran Chaca mezi Bolivií a Paraguayí nabývají stále jen větší urputnosti, přes vytrvalé úsilí Společnosti národů dosáhnouti za spolu-

práce sousedních států aspoň nějakého příměří. Poslední návrhy byly přijaty v mimořádném zasedání S. N. dne 23. listopadu podle zprávy výboru Osuského, náklonnost přizpůsobiti se mírovým návrhům je však v Jižní Americe závislá na vyhlídkách boje, a Paraguay tudíž, spoléhaje na vytrvalost svého válečného štěstí, staví se nepřístupnou.

Dr. R. Procházka.

LITERATURA.

Dr. LADISLAV FR. DVOŘÁK: ZEMĚDĚLSKÝ ÚVĚR PROVOZOVACÍ. Kampelíkova knihovna. Sbíрка drobných družstevních spisů. Nákladem Kampelíkova Fondu. V Praze 1925. Stran 52 za 2 Kč.

TÝŽ: HOSPODÁŘSKÝ A FINANČNÍ VÝVOJ DNEŠKA A NAŠE ZEMĚDĚLSTVÍ. Kampelíkova knihovna. Sv. 7. Nákladem Kampelíkova Fondu. V Praze 1927. Stran 91, cena neuvedena.

TÝŽ: ZKOUMÁNÍ O NĚKTERÝCH PŘÍČINÁCH ZEMĚDĚLSKÉ KRISE. Zvláštní otisk z publikace „Organisační a svépomocné prostředky zemědělce při řešení zemědělské krise“, vydané Československou Akademií Zemědělskou v Praze. Stran 16.

TÝŽ: PODNIKÁNÍ SVĚPOMOCNÉ. DRUŽSTEVNICTVÍ. Zvláštní otisk z Československé Vlastivědy. Díl VI. Práce. V Praze 1930. Stran 52.

TÝŽ: LA COOPÉRATION AGRICOL TCHÉCOSLOVAQUE. Union Centrale des Coopératives Agricoles. Praha 1931. Stran 74. Cena neuvedena.

TÝŽ: VYSLEDKY PRACE NĚKTERÝCH SKUPIN HOSPODÁŘSKÝCH DRUŽSTEV. Kampelíkova knihovna. Sv. 9. Nákladem Kampelíkova Fondu. V Praze 1931. Stran 62. Cena neuvedena.

TÝŽ: NĚKTERÉ PROBLÉMY ZEMĚDĚLSKÉHO ÚVĚRU PROVOZOVACÍHO. Zvláštní otisk z „Pocty Horáckovy“. („Sborník věd právních a státních“, Ročník XXXII. Sešit 3—4). V Praze 1932. Stran 79.

TÝŽ: ZEMĚDĚLSKÉ DRUŽSTEVNICTVÍ V REPUBLICE ČSL. Masarykova Akademie Práce. Spisů odborných č. 43. Zemědělské encyklopedie seš. XII. Nákladem Masarykovy Akademie Práce. V Praze 1934. Stran 55. Cena 12 Kč.

V bohaté literární činnosti dra Ladislava Františka Dvořáka, generálního ředitele Ústřední jednoty hospodářských družstev v Praze, možno rozlišovati dvojí směr: historicko-informativní a praktický; jde-li při prvním o pokud možno přesnou historii družstevního hnutí v Československu od jeho počátků až do dnešního dne, o zhodnocení jeho význam pro dělnictvo, zemědělce a živnostníky, a to jak dosavadního tak i pro nejbližší budoucnost, a o seznámení ciziny s tímto úspěšným svépomocným hnutím, jde při směru praktickém o řešení palčivých otázek zemědělských, zejména zemědělského provozovacího úvěru v souvislosti s celým zemědělským družstevnictvím, především ovšem se zemědělskými družstvy úvěrními. Při tom se dr. Dvořák neobmezuje toliko na poměry domácí, nýbrž přihlíží i k poměrům světovým, jež zná velmi dobře a z nichž při svém kritickém stanovisku dovede vytěžiti leccos prospěšného i pro domácí zemědělské usilování jakož i upozorniti, v čem máme po případě před cizinou určitý náskok ve svém domácím svépomocném podnikání.

Své družstevní credo vyjádřil dr. Dvořák ve vzorné a hutné studii „Družstevnictví“ v Československé Vlastivědě, která by si zasloužila samostatného vydání a co největšího rozšíření jakožto nejvhodnější úvod do studia družstevnictví. Družstva představují podle